

Новини НАТО

Празькі ініціативи

У листопаді 2002 року Прага стала місцем проведення зустрічі, під час якої були висунуті історичні ініціативи, які матимуть далекосяжні наслідки для розвитку ситуації у галузі безпеки на євро-атлантичному просторі. Для Альянсу зустріч у Празі була ознаменована глибокою трансформацією, що передбачатиме вступ нових членів, удосконалення військового потенціалу та поглиблення відносин з країнами-партнерами.

(Докладніше – на стор. 9).

Розвиток відносин між Україною та НАТО набув нового імпульсу внаслідок ухвалення на Празькому саміті Плану дій Україна – НАТО. Цей документ має на меті допомогти Україні втілити реформи, необхідні для цілковитої реалізації її політики євро-атлантичної інтеграції.

(Докладніше – на стор. 3).

Зміст

Співпраця Україна – НАТО:

- 3 План дій Україна – НАТО
- 4 Інтерв'ю д-ра Едгара Баклі
- 6 Оборонна реформа

Актуальні питання НАТО:

- 8 Саміт трансформації НАТО
- 11 Відносини НАТО – ЄС; Балкани
- 12 Стаття з часопису «НАТО Ревю»

Новини Центру інформації та документації НАТО

Час діяти!

Празький саміт НАТО, який проходив 21 та 22 листопада 2002 року, став віхою в історії Альянсу як такого та загалом євро-атлантичної архітектури безпеки, частиною якої є Україна. Внаслідок ухвалення рішень щодо запрошення нових членів, поліпшення оборонного потенціалу та поглиблення партнерських відносин Альянс стане здатним краще реагувати на нові виклики у галузі безпеки, як, наприклад, тероризм.

Ухвалення Плану дій Україна – НАТО стало вагомим етапом у розвитку відносин між Україною та НАТО. У цьому документі чітко проголошено стратегічну мету та пріоритети України, яка прагне цілковитої інтеграції до євро-атлантичних структур безпеки. Документ також містить заклик до зміцнення демократії, поліпшення гарантій свободи слова та розвитку ринкової економіки, а також продовження реформ у галузі безпеки. І хоча саме від України залежатиме, чи будуть цілі, викладені у документі, втілені у життя, НАТО готове і надалі усіляко сприяти запровадженню реформ, надаючи допомогу та ділячись досвідом.

Центру інформації та документації НАТО в Україні належить чільна роль у поліпшенні обізнаності населення України з діяльністю НАТО. Пріоритетним напрямом нашої інформаційної діяльності залишатиметься проведення більш активної роз'яснювальної роботи в регіонах країни. Такий підхід має на меті надати мешканцям віддалених від Центру регіонів країни доступ до достовірної інформації про НАТО, а також залучити їх до широкомасштабних, підкріплених відповідними знаннями обговорень з цієї тематики. Ми і надалі надаватимемо фінансову підтримку для проведення різних інформаційних проєктів, семінарів, «круглих столів» та конференцій спільно з українськими неурядовими й громадськими організаціями та університетами. (Докладніше дізнатися про правила надання фінансової підтримки для проведення інформаційних заходів, а також отримати анкети ви можете у Центрі).

У 2003 році і Україна, і НАТО намагатимуться виконати зобов'язання, взяті на Празькому саміті, і це стане випробуванням для обох сторін. Зі свого боку, Центр інформації та документації НАТО в Україні робитиме усе можливе, щоб належно виконати свою роль.

Мішель ДЮРЕ,

Директор Центру інформації та документації НАТО в Україні

Календар подій:

24-25 лютого	Візит мерів українських міст до штаб-квартири НАТО та штабу ВГК ОЗС НАТО у Європі.
Острог (Рівненська обл.) 12 березня	Семінар на тему: «Безпека та співпраця після Празького саміту: регіональний вимір», організатор: Атлантична рада України.
18 березня	Семінар у Верховній Раді України на тему: «План дій Україна – НАТО: запровадження та значення», організатор: Центр стратегічних досліджень.
Львів 19 березня	Молодіжні дебати на тему НАТО, організатор: Інформаційно-методичний центр «Дебати».

Друковані примірники видання «Новини НАТО» та інших публікацій НАТО, а також доступ до документів з питань безпеки в електронному вигляді можна отримати, звернувшись до

Центру інформації та документації НАТО в Україні:

04119, Київ, вул. Мельникова 36/1, тел.: 38 (044) 246 86 16 / 17, факс: 38 (044) 246 86 22, ел. пошта: nidc@ukrpack.net
Новини НАТО, переклади українською мовою тижневої хроніки заходів, які проводить НАТО, офіційних заяв для преси та інших публікацій також містяться в електронному форматі на веб-сторінці НАТО за адресою:

www.nato.int/ukraine

*Зірочкою позначені посилання на таку зноску:

Туреччина визнає конституційну назву – Республіка Македонія.

Празький План дій Україна – НАТО

Ухвалення Плану дій Україна – НАТО у рамках засідання Комісії Україна – НАТО (КУН) на рівні міністрів закордонних справ 22 листопада 2002 року стало вагомим подієм у розвитку відносин між Україною та НАТО.

Новий План дій – це рамковий документ, на основі якого відбуватимуться поглиблені консультації та активізуватиметься співробітництво з політичних, економічних, військових та оборонних питань. Документ розроблений відповідно до рішення КУН від травня 2002 року стосовно поглиблення та розширення відносин Україна – НАТО.

План дій розвиває положення Хартії про Особливе партнерство між Україною та НАТО від 1997 року, яка донині залишається основним документом, що регламентує розвиток відносин між сторонами. План дій має на меті чітко визначити стратегічні цілі та пріоритети України на шляху втілення її політики цілковитої інтеграції до євро-атлантичних структур безпеки, а також забезпечити стратегічні рамки поточної та майбутньої співпраці між Україною та НАТО. У документі викладені спільно узгоджені принципи й цілі, що охоплюють політичні та економічні питання; інформаційні аспекти; питання безпеки, оборони та іншу військову тематику; гарантування захисту та безпеки інформації; а також правові питання.

Щорічний цільовий план, у якому визначені внутрішні заходи, що запроваджуватимуться Україною, а також спільні заходи Україна – НАТО, має на меті забезпечити досягнення цілей, окреслених Планом дій. Двічі на рік проходитимуть засідання з метою аналізу його

виконання, а щорічно укладатиметься підсумковий звіт.

Міністри країн – членів Альянсу закликали Україну якомога активніше продовжувати внутрішні реформи з метою зміцнення демократії, дотримання верховенства права, гарантування захисту прав людини та розвитку ринкової економіки. Вони, з-поміж іншого, наголосили на необхідності запровадження далекосяжних перетворень в оборонному секторі та у галузі безпеки загалом. Країни – члени Альянсу продовжуватимуть сприяти реформам шляхом надання практичної та консультативної допомоги, проте основну роботу, пов'язану із запровадженням цього процесу, насамперед належить зробити Україні.

Ухвалення Плану дій у період, що збігся із висловленням глибокої стурбованості країн – членів Альянсу у зв'язку із повідомленнями про дозвіл найвищого керівництва України передати системи протиракетної оборони українського виробництва «Кольчуга» до Іраку, є свідченням незмінної відданості країн НАТО подальшому розвитку ґрунтовних партнерських відносин з Україною та важливості, якої вони надають незалежній, стабільній та демократичній Україні для Європи в цілому.

Міністр закордонних справ України Анатолій Зленко та заступник Генерального секретаря НАТО посол Мінуто Ріццо виступають перед пресою у Празі

З текстом Плану дій ви можете ознайомитися на україномовному модулі веб-сторінки НАТО за адресою: www.nato.int/ukraine

Інтерв'ю д-ра Едгара Баклі

28 жовтня 2002 року в Ялті проходило засідання Спільної робочої групи з питань оборонної реформи (СРГОР) на найвищому рівні. З боку НАТО на засіданні головував заступник Генерального секретаря НАТО з питань оборонного планування та операцій д-р Едгар Баклі, який нижче коментує стан співробітництва між Україною та НАТО у галузі оборонної та безпекової реформ.

© Фото О.Бойка, «Кореспондент»

Питання «Новин НАТО» (Н.Н.): Що являє собою Спільна робоча група з питань оборонної реформи (СРГОР) і як ви можете оцінити значення Ялтинського засідання?

Едгар Баклі (Е.Б.): СРГОР є першорядним органом, у рамках діяльності якого здійснюється співпраця між Україною та НАТО з питань оборонної реформи та реформи галузі безпеки загалом. Щорічно її засідання відбуваються на найвищому рівні. У 2002 році керівництво України запропонувало провести одне з таких регулярних засідань в Криму. Під час засідання ми заслухали повідомлення заступника Секретаря Ради національної безпеки та оборони України Сергія Пирожкова щодо останніх планів України у галузі запровадження оборонної реформи, а також виступ заступника Держсекретаря Міністерства оборони України з питань міжнародного співробітництва генерала Віктора Банних. Окрім того, ми узгодили кілька практичних проектів допомоги Україні, розпочали роботу щодо втілення пропозицій стосовно знищення 133 000 тонн боеприпасів та 1,5 млн. одиниць стрілецької зброї та легкого озброєння, а також початку пілотного проекту, який має на меті підвищити значення цивільних кадрів Міністерства оборони України.

Н.Н.: Чому так важливо, щоб Україна продовжувала запровадження реформ у галузі оборони та безпеки?

Е.Б.: Україна не єдина держава світу, яка має запровадити оборонну реформу. Подібне завдання

стоїть перед кожною з країн – членів НАТО та країн-партнерів. Основною темою Празького саміту була трансформація та вдосконалення оборонного потенціалу з метою врегулювання нинішніх складних загроз у галузі безпеки, серед яких – поширення міжнародного тероризму у глобальному масштабі та загроза застосування зброї масового знищення. Спрямувати цей процес трансформації у потрібне русло – таким є завдання, однакове для нових і давніх демократій. Оборонна реформа має на меті забезпечити Україну інструментами, яких вона потребує для подолання сучасних викликів.

Як свідчить історія, безпека у ці непевні часи є неподільною. Україна є частиною євро-атлантичного осередку безпеки. Водночас трансформація у цій галузі відповідатиме національним інтересам самої України та сприятиме досягненню її мети – в перспективі інтегруватися до євро-атлантичних структур. Управління процесом змін та врегулювання наслідків оборонної реформи, я маю на увазі насамперед соціальні та економічні аспекти, є непростим завданням, для виконання якого необхідна політична воля на найвищому рівні та відповідні ресурси. І хоча роботу ще далеко не завершено, Україна вже зробила перші важливі кроки щодо адаптації та реструктуризації національних Збройних сил, але має чітко визначити, яких саме результатів вона очікує від цієї реформи. З іншого боку, НАТО завжди було і залишається надійним партнером, здатним і готовим усіляко сприяти практичному втіленню цих зусиль.

Н.Н.: Чому НАТО надає такого великого значення підтриманню зусиль України у цій галузі? На яких аспектах насамперед зосереджені ці зусилля?

Е.Б.: Стабільна, незалежна та демократична Україна відповідає не лише інтересам самої України, але й усіх країн – членів НАТО та країн-партнерів. Ми маємо спільні зобов'язання щодо підтримання безпеки на євро-атлантичному просторі, і це промовисто продемонстрував приклад діяльності українсько-польського батальйону у Косові. НАТО залишається відданим розвиткові глибоких відносин з Україною у рамках Хартії про Особливе партнерство. Водночас політичний процес повинен відбуватися пара-

лельно із всеосяжною реформою українських оборонних та безпекових структур.

Співпрацю у галузі оборонної реформи насамперед зосереджено на питаннях оборонного планування та досягнення пріоритетів, проголошених Україною у програмі «Цілі національної оборонної реформи» (ЦНОР), яких загалом налічується 80. Ці заходи, зокрема, передбачатимуть створення Сил швидкого реагування, перехід до професійної армії та поліпшення підготовки особового складу до участі у миротворчих операціях, а також розширення ролі та повноважень цивільних кадрів в українських оборонних структурах. Зазначу також, що наша співпраця не обмежується контактами та наданням допомоги лише Збройним силам або Міністерству оборони України. Ми залучаємо до неї також Прикордонні війська та інші структури.

Н.Н.: Яким чином заснування СРГОР сприяло співпраці?

Е.Б.: Оборонна реформа є одним із ключових складників програми НАТО «Партнерство заради миру» (ПЗМ) та одним із основних елементів нашого співробітництва з усіма країнами-партнерами. Проте, буде цілком справедливо зазначити, що співпраця між Україною та НАТО у цій галузі випереджає наші програми з іншими країнами-партнерами. Започаткування СРГОР є конкретним проявом нашого Особливого партнерства. Цей орган є провідним у плані розвитку нашого співробітництва у сфері реформи галузі безпеки та оборони. Спільна робоча група є форумом, у рамках якого представники України та країн – членів Альянсу мають змогу обмінюватися досвідом та визначати перешкоди, що виникають на шляху досягнення спільних цілей. Для країн – членів Альянсу – це також знаряддя для надання Україні практичної допомоги, а також інституційна основа нашої співпраці з відповідними міністерствами та відомствами, залученими до втілення реформи у галузі оборони та безпеки в Україні. Це, зокрема, такі органи, як Верховна Рада України, Рада Національної безпеки та оборони, Міністерства оборони та закордонних справ, Прикордонні війська тощо.

Н.Н.: Якими були основні звершення у галузі оборонної реформи в Україні протягом останніх п'яти років?

Е.Б.: Останніми роками наша програма співробітництва у цій галузі неухильно розширювалася. План дій Україна – НАТО, ухвалений у Празі, значною мірою ґрунтується на діяльності СРГОР та ПЗМ. Щороку ми проводимо кілька сотень спільних заходів Україна – НАТО та двосторонніх заходів з метою сприяння реформі у безпековому та оборонному секторах. І хоча далеко не все ще зроблено, я міг би вже зараз назвати кілька важливих практичних досягнень. Узгодження програми «80 ЦНОР» та рішення, ухвалене Україною щодо поширення процесу оборонного планування на усі структури Збройних сил – ці кроки створили необхідну основу для подальших практичних заходів, які повинні бути запроваджені у прийдешні місяці та роки. Важливими віхами стала також ратифікація Угоди про статус Збройних сил, які беруть участь у заходах ПЗМ, та Угоди про безпеку між Україною та НАТО. У липні 2002 року Україна підписала Угоду про підтримку сторони, що приймає, та розпочала переговори стосовно вироблення домовленості у галузі стратегічних авіап перевезень. Надання Яворівському полігону статусу навчального центру ПЗМ та початок виконання у Донецьку проекту за програмою «Цільовий фонд ПЗМ», у рамках якого буде знищено 400 000 одиниць протипіхотних мін – ось інші показові приклади нашої співпраці.

Н.Н.: Які аспекти реформи викликають найбільше труднощі і які мають першорядне значення?

Е.Б.: Одним із основних завдань, що нині стоять перед Україною, є розробка ефективної національної системи оборонного планування із урахуванням потреб країни у цій галузі та наявних ресурсів. Для розробки такої системи необхідна воля найвищого політичного керівництва, адже Міністерству оборони буде не під силу впоратися із цим завданням самотужки.

НАТО готове і надалі усіляко підтримувати процес трансформацій в Україні. Ухвалення нового Плану дій – суттєвий крок вперед. У цьому документі визначені політичні, економічні, військові та інші галузі реформ, у яких Україна зобов'язалася досягти подальшого прогресу, а НАТО, у свою чергу, взяло на себе зобов'язання і надалі підтримувати ці процеси. Однак слід пам'ятати, що оборонна реформа не станеться раптово: такі складні проекти потребують часу.

Оборонна реформа

«Критична маса» цивільних кадрів

Україна планує розширити роль та повноваження цивільних кадрів та збільшити кількість цивільних співробітників Міністерства оборони. У відповідь на прохання України у 2002 році надати допомогу стосовно вироблення та запровадження плану поступового заміщення військових посад цивільними Спільна робоча група з питань оборонної реформи (СРГОР) започаткувала дві ключові ініціативи у цьому напрямі. По-перше, це пілотний проект, спрямований на піднесення ролі цивільних у процесах формування бюджетів та управління ресурсами і, по-друге, це проект із планування та запровадження індивідуально розроблених навчальних курсів на базі Національної академії оборони України з метою ширшого залучення цивільних фахівців до процесів вироблення та ухвалення рішень з питань безпеки та оборони. Було створено спільну експертну групу, яка має послідовно розвивати цю сферу.

Дані ініціативи сприятимуть суттєвому підвищенню ролі цивільних та встановленню демократичного контролю над Збройними силами, що є однією із пріоритетних цілей співпраці між Україною та НАТО, а також ключовим елементом участі країни у програмі «Партнерство заради миру». Надійна система демократичного цивільного контролю у військовому секторі та ефективні цивільно-військові відносини – це важливі критерії демократичного суспільства та необхідна передумова успішного реформування військового сектора України.

У найдемократичніших країнах світу цивільні політики або цивільні службовці обіймають чільні посади у збройних силах та міністерствах оборони. Це цілком логічно, адже цивільні посадовці – це високоосвічені та висококваліфіковані управлінці, чия політична неупередженість не підлягає сумніву і які мають належні знання та досвід для того, щоб брати участь у виробленні та впровадженні урядової політики. Цивільні фахівці часто виявляються більш досвідченими з політичних, економічних, фінансових та юридичних питань, а також у справах кадрової політики, закупівель та інших процесів,

які виходять за межі суто військової професійної підготовки. До того ж, обіймаючи чільні посади, цивільні фахівці зазвичай краще спроможні забезпечити послідовність. Залучення цивільних є ефективним і з іншої точки зору: їхня заробітна плата нижча, ніж у кадрових військових, а освіта й підготовка цивільних кадрів потребують менших витрат.

«Необхідно досягти «критичної маси» цивільних кадрів», — зазначає Мартін Альма, полковник у відставці ВПС Нідерландів, який очолює експертну групу. Нині лише 35% співробітників Міністерства оборони України є цивільними, і лише деякі з них обіймають високі пости та уповноважені ухвалювати рішення. До 2010 року Україна планує збільшити їхню кількість до 60%, водночас забезпечивши рівномірне представництво цивільних фахівців на усіх рівнях.

*Нині лише 35%
співробітників
Міністерства оборони
України є цивільними*

Нині основні зусилля спрямовані на впровадження цивільного апарату Міністерства оборони. Проте за рекомендаціями експертної групи, які були викладені у звіті, представленому членам СРГОР під час Ялтинського засідання, що проходило 28 жовтня минулого року, в перспективі цей підхід слід розширити, щоб охопити подібною стратегією Генеральний штаб та штаби видів збройних сил. Для забезпечення постійного зростання кількості цивільних посадовців знадобиться нова кадрова політика та вдосконалення програм професійної підготовки. Україні було рекомендовано застосовувати різнобічний підхід, який надав би змогу розвивати молоді таланти, залучати кваліфікованих та досвідчених кандидатів серед цивільних співробітників інших міністерств та приватного сектора, а також повною мірою застосовувати досвід військовослужбовців у відставці.

Проект демілітаризації

Застарілі або небезпечні боєприпаси, призначені для знищення

У рамках Цільового фонду за програмою НАТО «Партнерство заради миру» в Україні нині здійснюється аналіз технічних можливостей запровадження найбільш масштабного у світі потенційного проекту демілітаризації. Дана ініціатива, яка є частиною програми заходів Спільної робочої групи з питань оборонної реформи (СРГОР) на 2002 рік, передбачає безпечне знищення понад 133 000 тонн боєприпасів та 1,5 млн. одиниць стрілецької зброї та легкого озброєння.

Роль провідної країни у рамках даного проекту перебрала на себе Греція, яка виділить 50 000 євро на запровадження проекту, у рамках якого буде, зокрема, організовано стажування українського офіцера при Агенції НАТО з питань постачання та забезпечення (НАМСА) – органу, що контролює перебіг втілення проекту. За словами посла Греції при НАТО Вассіліса Каскареліса, Греція усіляко підтримує курс України на інтеграцію до євро-атлантичних структур та подальше поглиблення співробітництва між Україною та НАТО. «Приємно відзначити, що Туреччина та Німеччина також мають змогу долучитися до наших зусиль у цьому напрямі, беручи участь у цій далекосяжній ініціативі, запровадження якої потребуватиме підтримки з боку країн – членів Альянсу і країн – учасниць Ради євро-атлантичного партнерства у майбутньому».

Туреччина планує виділити 22 500 євро, які будуть спрямовані на розробку механізмів організації зв'язку та схеми сприяння прозорості й полегшення верифікації. Ця частина роботи здійснюватиметься двома неурядовими організаціями: Фондом миру та Українським Центром економічних і політичних досліджень. Інший внесок у розмірі 15 000 євро буде наданий урядом Німеччини для відшкодування витрат, які понесе НАМСА в процесі втілення проекту.

Наприкінці листопада група фахівців НАТО відвідала Київ, щоб під час зустрічей з представниками Міністерств оборони та промислової політики України остаточно узгодити механізми запровадження проекту та підбити підсумки попереднього аналізу ймовірності його втілення. У рамках першого етапу проекту визначатимуться відповідні українські підприємства, спроможні розробити та втілити на практиці технічні процедури безпечного та раціонального знищення зброї. Очікується, що до травня 2003 року буде вироблений остаточний всеохоплюючий план впровадження проекту. Це вже другий проект у рамках ПЗМ, який буде запроваджений в Україні. Перший подібний проект, який розпочався у липні 2002 року, передбачає знищення протипіхотних мін на Донецькому заводі хімічних виробів, а також переробку корпусів мін на пластикові іграшки.

8 лютого ц.р. делегація представників Цільового фонду ПЗМ, який виконує проект зі знищення протипіхотних мін в Україні, відвідала донецький дитячий будинок № 1, щоб подарувати дітям іграшкових пеліканів, вироблених із пластику, отриманого внаслідок переробки мін на Донецькому заводі хімічних виробів, який було обрано підрядником для виконання проекту.

Прага: саміт трансформації НАТО

Під час саміту, який проходив у Празі 21 та 22 листопада 2002 року, глави держав та урядів країн – членів НАТО запропонували семи країнам розпочати переговори щодо вступу до Альянсу. Рішення стосовно запрошення нових членів паралельно із поточним розширенням Європейського союзу сприятиме остаточному викориненню розмежувань, які протягом минулого століття роздирали Європу.

Однак ні розширення Альянсу, ні загоювання старих ран не стали центральною подією Празького саміту. Це був саміт трансформації, покликаний «озброїти» НАТО такою політикою, структурами та потенціалом, які забезпечили б його спроможність протистояти новим викликам у галузі безпеки, що властиві XXI століттю, таким як тероризм. Під час саміту узгоджено всеохоплюючу програму заходів, спрямованих на вдосконалення військового потенціалу, боротьбу з новими загрозами та розвиток поглиблених відносин з країнами-партнерами.

Виходячи за межі європейського континенту, НАТО висловило свою готовність надати у визначених галузях підтримку Німеччині та Нідерландам, які спільно переберуть на себе командування Міжнародними силами сприяння безпеці (МССБ) на території Афганістану. Таким чином, вперше в історії Альянс загалом буде безпосередньо залучений до проведення операції з підтримки миру поза межами європейського континенту, попри той факт, що раніше окремі країни – члени Альянсу виділяли війська до складу МССБ, а такі члени НАТО, як Велика Британія та Туреччина по черзі керували цими силами.

Під час саміту НАТО поставило перед собою честюлюбні завдання. Найголовніше з них – реалізувати на практиці зобов'язання та ініціативи, ухвалені у Празі.

Нові члени

Болгарія, Естонія, Латвія, Литва, Румунія, Словаччина та Словенія – ці сім країн були запрошені розпочати переговори щодо вступу до

Альянсу. Очікується, що протоколи про приєднання будуть підписані до кінця 2003 року. Процес ратифікації документів про приєднання нових членів до засновницької хартії НАТО – Вашингтонського договору – має завершитися до моменту проведення наступного саміту НАТО, тобто до травня 2004 року.

Сім запрошених країн отримували допомогу у підготовці до можливого членства, беручи участь у програмі «План дій щодо набуття членства», яку НАТО запропонувало перспективним потенційним членам у 1999 році, ґрунтуючись на досвіді Чеської Республіки, Угорщини та Польщі, які вступили до НАТО під час першої хвилі розширення одразу після припинення холодної війни. Як до, так і після вступу від нових членів вимагатимуть подальшого прогресу у галузі втілення реформ, приділяючи увагу насамперед успішній оборонній реформі та реорганізації військових структур.

Двері НАТО залишатимуться відкритими для країн, що беруть участь у Плані дій щодо набуття членства, але яких не було запрошено вступити до НАТО під час Празького саміту. У зв'язку з цим

Глави держав та урядів країн - членів НАТО ухвалюють кроки щодо трансформації Альянсу під час Празького саміту

НАТО закликало Албанію, колишню Югославську Республіку Македонія* та Хорватію продовжувати військові й політичні перетворення та запевнило, що підтримка реформ у цих країнах з боку Альянсу залишається незмінною. Згідно з положеннями Вашингтонського договору, членом НАТО може стати будь-яка європейська країна, яка висловлює бажання приєднатися до Альянсу за умови одностайної згоди усіх чинних членів НАТО.

Вдосконалення потенціалу

Лідери країн – членів Альянсу ухвалили програму поліпшення оборонного потенціалу у трьох основних напрямках:

- Празьке зобов'язання щодо вдосконалення оборонного потенціалу;
- Сили НАТО швидкого реагування;
- Нова командна структура.

Ухваливши Празьке зобов'язання щодо вдосконалення оборонного потенціалу, окремі країни – члени НАТО чітко заявили про свій намір досягти у конкретний термін суттєвих поліпшень у ключових аспектах військового потенціалу, а саме: у галузі стратегічних повітряних та морських перевезень, дозаправлення у повітрі, здатності до розгортань, розвитку підрозділів бойової підтримки та тилового забезпечення, систем командування, управління та зв'язку, наземного спостереження з повітря, розвідки, спостереження та виявлення цілей, підвищення бойової ефективності, зокрема це стосується боєприпасів точного наведення та засобів пригнічення протиповітряної оборони противника, а також захисту від хімічної, біологічної, ядерної та радіаційної небезпеки.

Концепція сил НАТО швидкого реагування передбачає створення оснащених за останнім словом техніки гнучких, здатних до здійснення оперативних розгортань, взаємосумісних та витривалих підрозділів, до складу яких входимуть сухопутні, військово-морські та військово-повітряні частини, спроможні запроваджувати місії з усього спектра завдань Альянсу. Створення таких сил підвищеної готовності сприятиме подальшому

розвиткові та вдосконаленню оперативної сумісності сил у межах Альянсу та його військового потенціалу загалом. Очікується, що початковий оперативний потенціал буде досягнутий до жовтня 2004 року, а широкомасштабний оперативний потенціал планується розвинути до жовтня 2006 року.

Ініціативи, спрямовані на вдосконалення військового потенціалу НАТО шляхом запровадження Празького зобов'язання щодо вдосконалення оборонного потенціалу та створення сил НАТО підвищеної готовності разом з ініціативами Європейського союзу, що мають на меті поліпшити військовий потенціал країн – членів ЄС та забезпечити досягнення заголовної мети, яка полягає у створенні здатних до розгортань сил на рівні корпусу, мають доповнювати одна одну.

Нова структура військового командування, яку в принципі було узгоджено в Празі, буде менш чисельною, більш ефективною, спроможною та боездатною. Стратегічне командування операцій буде розташоване у Бельгії. Йому будуть підпорядковані два командування об'єднаними збройними силами, спроможні формувати сухопутні штаби Багатонаціональних об'єднаних оперативно-тактичних сил (БООТС). Буде також створений менший за чисельністю, проте високоефективний постійно діючий об'єднаний штаб, на основі якого у разі потреби формуватимуться військово-морські штаби БООТС. Стратегічне командування, що відповідатиме за перебіг трансформацій та вдосконалення оперативної сумісності військ країн – членів Альянсу, буде розташоване у Сполучених Штатах Америки, але матиме представництво у Європі. Остаточний проект нової командної структури буде визначено до червня 2003 року.

Реагування на нові загрози

Нову військову концепцію захисту від тероризму було узгоджено у рамках широкомасштабної програми заходів, спрямованих на вдосконалення потенціалу Альянсу у цій галузі, зокрема щодо поліпшення обміну розвідувальними даними та механізмів врегулювання криз.

Лідери країн – членів НАТО також ухвалили п'ять ініціатив у галузі захисту від ядерної, хімічної та біологічної зброї, а саме: створення моделі пересувної аналітичної лабораторії з питань ЯХБ зброї, моделі групи реагування у разі застосування ЯХБ зброї, віртуального центру майстерності у галузі захисту від ЗМЗ і запасів засобів захисту від біологічної та хімічної зброї, а також системи боротьби із захворюваннями. Окрім того, НАТО тісно співпрацює з країнами-партнерами у галузі вдосконалення цивільної оборони на випадок можливих нападів на цивільне населення із застосуванням хімічних, біологічних або радіаційних речовин.

Розпочалося вивчення усіх можливих варіантів поліпшення захисту територій, сил та населення країн – членів НАТО від усього спектра ракетних загроз. Запроваджуються також заходи, спрямовані на підвищення готовності щодо протистояння комп'ютерному тероризму.

Розбудова нових партнерських відносин

Нинішні загрози у галузі безпеки є різноманітними та багатограними і не обмежуються якимось певним регіоном світу. Жодна з організацій неспроможна подолати ці виклики власними зусиллями, подібним чином – жодна окрема країна не може в ізоляції гарантувати свою безпеку. З огляду на це, подальший розвиток партнерства та співпраці з країнами – не членами та іншими міжнародними організаціями, такими як Європейський союз (ЄС) та Організація з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ),

залишається пріоритетним напрямом політики Альянсу.

У рамках Празького саміту відбулися засідання на найвищому рівні Ради євро-атлантичного партнерства (РЄАП), а також засідання Ради Росія – НАТО (РРН) та Комісії Україна – НАТО на рівні міністрів закордонних справ.

Глави держав та урядів країн – членів РЄАП ухвалили заходи, спрямовані на подальше оновлення та наділення партнерських відносин глибшим змістом. Таким чином, буде розширено політичний та пов'язаний з безпекою діалог, і країни – члени Альянсу намагатимуться ширше залучати країни-партнери до процесів планування, проведення та контролю за впровадженням заходів та проектів, у яких ці країни беруть участь, за доцільністю. Завдяки ухваленню нових Індивідуальних планів дій у галузі партнерства буде забезпечений всеохоплюючий, індивідуальний та диференційований підхід щодо розвитку партнерських відносин, у якому будуть ліпше враховані різноманітні потреби та ситуація в окремих країнах-партнерах. Це також дасть змогу більш виважено підтримувати процеси реформування в окремих країнах-партнерах.

Під час саміту був також ухвалений документ під назвою «План дій: партнерство проти тероризму», у якому були визначені, розписані та систематизовані поточні та нові ініціативи під егідою РЄАП та ПЗМ, що мають особливе значення для співпраці у галузі боротьби з міжнародним тероризмом. Питання, пов'язані із боротьбою з тероризмом, також вийдуть на перший план у відносинах з країнами – учасниками Середземноморського діалогу.

Міністри закордонних справ Росії та країн – членів НАТО схвалили видатні здобутки новоствореної Ради Росія – НАТО з часу її заснування у травні 2002 року. Активізація відносин між країнами – членами НАТО та Росією, а також успіх, якого сторони досягли з ключових аспектів співробітництва, значною мірою наближають досягнення спільної мети – побудови стабільної, мирної та неподільної Європи.

Ухвалення Плану дій Україна – НАТО у рамках засідання Україна – НАТО (див.: стор. 1) становить важливий етап щодо поглиблення партнерських відносин між Україною та НАТО та сприяння зусиллям України втілити реформи, що є необхідною передумовою повноправної євро-атлантичної інтеграції України. Міністри країн – членів НАТО водночас підкреслили, що для забезпечення тривалого успіху у плані подальшого поглиблення відносин Україна повинна довести свою безсумнівну відданість цінностям, які поділяють країни євро-атлантичної спільноти.

Відносини НАТО – ЄС

Історична декларація

Генеральний секретар НАТО лорд Робертсон та Верховний представник Європейського союзу Хав'єр Солана виступають перед пресою

16 грудня 2002 року за підсумками спільного засідання Північноатлантичної ради НАТО та Політичного і безпекового комітету ЄС було ухвалено історичну декларацію, яка забезпечила

формальну основу співробітництва між НАТО та Європейським союзом у галузях врегулювання криз та запобігання конфліктам.

У декларації викладено політичні принципи такої співпраці та задекларовано гарантований доступ Європейського союзу до механізмів планування та сил і засобів НАТО у галузі тилового забезпечення під час проведення майбутніх військових операцій під проводом ЄС. Очікується, що до березня 2003 року механізми взаємодії НАТО – ЄС будуть остаточно опрацьовані та узгоджені. Завдяки цьому вже навесні Європейський союз зможе перебрати на себе командування військовою операцією на території колишньої Югославської Республіки Македонія*.

Балкани

Операція «Союзницька гармонія»

Після успішного завершення операції «Янтарна лисиця», що проводилася на території колишньої Югославської Республіки Македонія*, члени Північноатлантичної ради НАТО ухвалили рішення задовольнити прохання Президента колишньої Югославської Республіки Македонія* щодо продовження військової присутності НАТО в країні, щоб мінімізувати ризик дестабілізації ситуації.

Нова операція «Союзницька гармонія» матиме подвійну мету: оперативні підрозділи і надалі сприятимуть гарантуванню безпеки міжнародних спостерігачів, а консультативні підрозділи допомагатимуть урядові взяти в свої руки контроль над ситуацією у галузі безпеки по всій території країни. У лютому 2003 року члени Північноатлантичної ради повернуться до розгляду ситуації.

Нічого не міняється

Гюнтер Альтенбург звертається до досвіду НАТО стосовно врегулювання криз і вивчає його вплив на дебати, що точаться навколо модернізації Альянсу.

Гюнтер Альтенбург є помічником Генерального секретаря у відділі політичних справ НАТО.

«НАТО, наріжний камінь нашої зовнішньої політики, не пристосоване до змінених стратегічних та політичних відносин... Якщо група країн, об'єднаних Північноатлантичним договором, не визначить свою мету чіткіше, вона приречена».

«Атлантичний Альянс знаходиться на ранньому етапі потенційно смертельної хвороби. У минулому Альянс зазнавав труднощів багато разів, але поточна ситуація найгірша».

«НАТО переживає глибоку і тривалу кризу і може навіть не протягнути до кінця десятиріччя».

Той, хто вважає, що ці заяви були зроблені після 11 вересня 2001 року, глибоко помиляється. Ці цитати розділяють майже три десятиріччя. Перша, скарга Генрі Кіссінджера, датована 1961 роком; друга, із журналу «Економіст», відправляє НАТО на цвинтар у 1982 році; а Кристоф Бертрам, колишній директор прес-тижного Міжнародного інституту стратегічних досліджень, зробив свій сумний прогноз у 1994 році.

Жодне з цих та інших похмурих передбачень не справдилось. Чому? Тому, що «Кассандри» постійно робили типову помилку щодо Альянсу: вони плутали внутрішні розбіжності в Альянсі з ознаками його виснаженості. Відповідно, вони розглядають цілком виправдані дебати щодо майбутнього курсу Альянсу як фундаментальні розбіжності у поглядах на його цінність. Але ця цінність ніколи не піддавалась серйозним сумнівам. Про цей фундаментальний факт необхідно пам'ятати саме тепер, коли НАТО кинута новий глобальний виклик – тероризм. Дебати щодо політики і стратегії НАТО не є небажаними перешкодами, а становлять саму суть Альянсу.

Військові дилеми: обмежені засоби, розбіжні цілі

У ретроспективі історію НАТО можна охарактеризувати як успіх, що виглядає як постійна криза. Із самого початку ідея постійного Альянсу між Північною Америкою та Європою здавалась нереальною. Справді, під час урочистої церемонії підписання Вашингтонського договору американська преса уїдливо писала, що церемонія, можливо, «більш вражаюча, ніж сам документ». У цьому відбивався дух того часу. А оркестр Держдепартаменту ще підлив олії у вогонь, загравши «Я маю чимало нічого» Джорджа Гершвіна.

*Історію НАТО можна
охарактеризувати
як успіх, що виглядає як
постійна криза*

Здавалось, що мелодія Гершвіна характеризувала військовий вимір НАТО. Починаючи з амбітних «Лісабонських цілей для збройних сил» 1952 року, які ніколи не були досягнуті, члени Альянсу, здавалось, виробили традицію ніколи не виконувати вимог, які вони встановлювали для себе. В очах багатьох скептично налаштованих спостерігачів неспроможність НАТО поєднати засоби і цілі виглядала як ендемічна хвороба Альянсу. Такий самий вердикт було винесено і щодо військової стратегії НАТО. Оскільки військова стратегія Альянсу була компромісом між конфліктуючими інтересами союзників і обмеженими військовими ресурсами, кожній реформі передували болісні дискусії. Наприклад, коли США у 1961 році ініціювали перехід від стратегії масованої ядерної відповіді до «гнучкого реагування», члени Альянсу вели дебати протягом семи років, перш ніж остаточно ухвалили зміни. Навіть по тому нова стратегія залишилась відкритою для розбіжностей в тлумаченні по різні боки Атлантики. Нічого дивного немає в тому, що

на думку багатьох експертів у галузі оборони, стратегія НАТО перебувала в стані постійної кризи.

Однак військовий вимір НАТО довів свою життєздатність. Попри різні тлумачення і розбіжності у поглядах на стратегії та їх втілення, Альянс спромігся зробити найважливіше: продемонструвати, що Північна Америка та Західна Європа відносять себе до єдиного простору безпеки. Саме це, набагато ефективніше, ніж будь-які специфічні модифікації стратегії або рішення про закупки, підсилює масштабну роль НАТО як політичної спільноти, готової себе захищати. До того ж НАТО створило більше, ніж систему спільної оборони. Створивши інтегровану військову структуру, союзники розробили систему військового командування, яка здійснила потужний вплив на розвиток національних збройних сил. Оскільки ця система ґрунтувалась на добровільних зобов'язаннях, жодна держава не може нести відповідальності в разі невиконання певних зобов'язань. Але неможливо заперечити те, що з часом практика спільного планування, перегляду та оцінки забезпечила значний кумулятивний вплив на гармонізацію оборонних планів та політику членів Альянсу.

Політичні дилеми: солідарність без субординації

Трансатлантичний зв'язок, сутність НАТО, також піддавався постійній критиці. З самого початку американські аналітики постійно попереджували про те, що в разі неспроможності європейських союзників збільшити свої оборонні видатки або в інший спосіб допомогти відновити баланс тягаря витрат на трансатлантичну безпеку, вони ризикують втратити довіру США і Альянс може розпастись. У свою чергу, європейські союзники неодноразово звинувачували США у самовпевнених намаганнях домінувати в НАТО як у політичній, так і військовій галузях. Вони також закидали Сполученим Штатам подвійний підхід до європейської інтеграції: на словах США підтримували міцнішу Європу, але коли доходило до надання Європі більшої відповідальності, Сполучені Штати дотримувались застарілого способу одноосібного лідерства. Розбіжності були такими глибокими, що Франція вийшла з військової структури у 1966 році, чим викликала в НАТО серйозну кризу.

Але навіть тоді життя не зупинилось. НАТО переїхало з Франції до Бельгії. І хоча Франція полишила інтегровану військову структуру, вона продовжувала підтримувати інші військові зв'язки,

Засідання ради: дебати з питань політики і стратегії НАТО не тільки не заважають роботі, а є невід'ємною складовою діяльності Альянсу. (© НАТО)

які запобігають відчуженню від військових структур інших союзників. Будь-що, роль Франції як активного члена НАТО залишилась без змін. Втрату стратегічного напрямку НАТО, символом якого став вихід Франції з інтегрованої військової структури, також вдалося подолати. У Звіті Армеля (1967 р.), який було так названо на честь міністра закордонних справ Бельгії, що головував при його підготовці, підтримувалась подвійна формула стримування і розрядки, що дозволяло долати розбіжності поміж членами Альянсу стосовно можливостей і перешкод на шляху встановлення відносин з країнами – членами Варшавського договору.

Нова фаза холодної війни, яка настала після вторгнення СРСР в Афганістан у 1979 р., спричинила нову трансатлантичну суперечку. Погляди на радянську загрозу ще більше розбігалися в міру того, як США демонстрували готовність до більш конфронтаційної політики, а європейці прагнули зберегти залишки розрядки. Але, попри труднощі у трансатлантичних відносинах, Альянс спромігся подолати кризу, яка в ретроспективі виявилась однією з найжорстокіших в його історії – розгортання ядерних

озброєнь середнього радіуса дії в Європі. Це рішення, прийняте у відповідь на неослабне зростання радянської зброї подібного типу, мало непередбачені наслідки: на тлі посилення відчуття небезпеки і страху війни воно підштовхнуло громадську думку і викликало до життя безпрецедентну опозицію. Оскільки демократичний Альянс покладається на громадську підтримку, це означало реальну кризу. Але НАТО трималось міцно, добре розуміючи, що це питання перетворилось на змагання сили волі між ним та Радянським Союзом, в якому НАТО повинне перемогти. Так і сталося. Навіть його пропозиція «нульового рішення» щодо розгортання ядерної зброї середнього радіуса дії, – тобто пропозиція не розгортати в обмін на виведення подібної радянської зброї, яка спочатку була однаково скептично зустрінута експертами в галузі оборони і мирними рухами, була позитивно сприйнята Москвою.

У ретроспективі рішення НАТО щодо ядерної зброї середнього радіуса дії можна тлумачити як прелюдію до закінчення холодної війни. Навіть за часів, коли союзники втягувались у нову суперечку щодо планів США розгорнути космічну систему протиракетної оборони, трансатлантичний зв'язок продемонстрував надзвичайну міцність. По закінченні холодної війни, не без суттєвих внутрішніх суперечок щодо реальності реформаторської сутності Михайла Горбачова, Альянс зміг озирнутися в минуле з почуттям досягнення. Він спромігся виробити новий чутливий підхід до контролю за звичайними озброєннями та взяти за основу продуману політику сприяння возз'єднанню Німеччини, водночас заспокоюючи Москву.

Дилема після холодної війни: байдужість чи залучення

Закінчення холодної війни привело Альянс до нового періоду непевності, коли численні спостерігачі вважали, що кінець НАТО став неминучим. За відсутності радянської загрози, Альянс мав зазнати швидкого занепаду. Але критики знову помилились. Альянс залишався потрібним Європі, яка формувалась після холодної війни не просто як організація колективної оборони, а як менеджер безпеки у широкому сенсі. По закінченні холодної війни була потрібна комплексна політично-військова структура, яка сприяла б важливому переходу Європи до стану «неподільного та вільного» континенту.

Через кілька років НАТО вже відіграло нову роль структури для здійснення змін. Воно виробило набір підходів на допомогу Європі у подоланні труднощів трансформації. Власне, Альянс продовжував сперечатись щодо масштабу реформ. Дехто волів би бачити НАТО пасивним бар'єром проти повернення загрози радянського типу. Інші хотіли, щоб Альянс відігравав більш активну роль у встановленні зв'язків з колишніми супротивниками. Але з плином часу аргументи прихильників активної позиції набули сили. Країни Центральної та Східної Європи прагнули тісніших зв'язків, вказуючи на стратегічну необхідність Альянсу наблизити ці країни до себе і допомогти їм у розв'язанні складних проблем переходу від комуністичної системи.

Але чи повинне таке зближення врешті-решт передбачати запрошення до вступу в НАТО? До цього питання Альянс також підійшов у свій типовий спосіб: все почалося з активної полеміки, потім почав вимальовуватись консенсус, за яким з'явився план втілення цього консенсусу в життя. У 1997 році, після кількох років напруженої підготовки, НАТО запросило до вступу трьох колишніх членів Варшавського договору, що поклало початок поступовому процесу подальших запрошень. В такий спосіб процес розширення залишався відкритим для майбутніх членів і водночас давав країнам-кандидатам час на підготовку до членства. Росія вимагала привілейованих відносин – факт, який ніколи не піддавався сумніву, навіть попри те, що союзники спочатку мали розбіжності в поглядах на масштаб і глибину цих відносин. В результаті НАТО відіграло провідну роль у подоланні розмежування Європи.

Найбільшою проблемою після холодної війни стали війни, пов'язані з розпадом Югославії. Спочатку члени НАТО керувались обережністю у підході до конфліктів у Південно-Східній Європі. Вони не бачили ніякої загрози своїм стратегічним інтересам і не були впевнені щодо наслідків безпосереднього військового втручання. В результаті цього НАТО обмежувалося виключно підтримкою інших організацій, таких як ООН, не маючи своєї власної ролі. Але в міру продовження воєн, викликаних розпадом Югославії, ставало зрозумілим, що така обмежена роль дедалі менш і менш відповідала ситуації. Зростали розбіжності, особливо між Сполученими Штатами та іншими союзниками, з приводу змісту подальшої їхньої

діяльності. У 1994 році «Нью-Йорк Таймс» охарактеризувала трансатлантичні розбіжності як найгірші з часів Суецької кризи 1956 року, що було відлунням поширеної думки про те, що Альянс, який встояв проти радянського тиску, опинився на межі розпаду через дії купки балканських війовничих ватажків. Часу на дебати не залишалось.

Але НАТО встояло проти балканського виклику так само, як бувало й раніше. Союзники нарешті дійшли згоди щодо більш жорсткої позиції, зайняли її і поклали край війні у Боснії та Герцеговині (Боснія). На початку 1996 року миротворчі сили під проводом НАТО і за підтримки численних країн-партнерів були введені у Боснію. НАТО занесло себе у аннали і підручники історії. Тільки НАТО з його добре розвинутою політичною та військовою структурою було в змозі це зробити. Попередні розбіжності у поглядах членів Альянсу на врегулювання регіональних конфліктів відійшли в минуле. Своїми діями НАТО поставило себе на позицію виняткового європейського миротворця. Паралельно НАТО також дало відповідь на запитання, яке десятиліттями дискутувалось членами Альянсу, а саме: чи може Альянс діяти «поза межами», тобто за межами свого традиційного периметра колективної оборони. Може.

Так, зобов'язавшись підкріпити мирну угоду з Боснією, НАТО взяло на себе справу забезпечення стабільності у Південно-Східній Європі. Тому, коли виникла криза в Косові, у Альянсу не було жодного виходу, окрім втручання. Після того як усі дипломатичні засоби були вичерпані, НАТО розпочало повітряну кампанію з метою примусити Белград відмовитись від політики етнічних чищень. Знову схильність розглядати НАТО як організацію, охоплену кризою, затьмарила ставлення громадськості. Слушна критика способу проведення кампанії — занадто багато американської участі і занадто мало європейської — настільки домінувала у громадській думці, що найважливіше питання ледь не загубилось у дискусіях. НАТО взяло гору в цьому конфлікті і таким чином припинило і відвернуло найбільшу кампанію етнічних чищень з часів Другої світової війни.

На Балканах НАТО навчалось швидко. Коли колишня Югославська Республіка Македонія* опинилась перед загрозою громадянської війни, реакція Альянсу була негайною. Швидке роз-

гортання сил НАТО запобігло серйозній кризі й допомогло спрямувати країну шляхом реформ. Ця місія з врегулювання конфлікту була виконана без серйозних дебатів всередині Альянсу. Урок того, що втручання краще за бездіяльність, був засвоєний. Більше того, той факт, що ця місія тісно координувалась з Європейським союзом, вказував на те, що інше питання, яке переслідувало Альянс десятиріччями, також має бути розв'язане у найближчому майбутньому: чи власне Європейська політика безпеки і оборони буде згубною для НАТО. Розбудова інституційних зв'язків між Європейським союзом і НАТО відбило загальну згоду щодо того, що НАТО може не тільки дозволити собі, але й повинне активно вимагати більш потужного і послідовного внеску саме від європейських членів.

Новий виклик: тероризм

Які ж шанси на значну роль у боротьбі з тероризмом, враховуючи цей короткий огляд історії «криз» НАТО, має Альянс? Відповідь неоднозначна. З одного боку, НАТО успішно розробляє нову стратегію і політику боротьби з цією новою стратегічною загрозою. Ця загроза проявила себе у спосіб занадто драматичний, щоб найпотужніший у світі військовий Альянс не звернув на неї уваги. І справді, контури нового підходу НАТО вже стали очевидними: нові відносини з Росією, нова військова концепція оборони проти тероризму, збільшення уваги до боротьби з поширенням зброї масового знищення.

З іншого боку, попри ці зміни, НАТО не зможе позбутися свого образу Альянсу, охопленого кризою. Як і в минулому, критики будуть плутати дискусії з незгодою. Вони будуть тлумачити суперечності не як обов'язкову передумову змін та адаптації, а як прелюдію до катастрофи. Тут члени Альянсу мало чому можуть дати раду, хіба що, можливо, уникатимуть запальної риторики у стосунках між собою. А оцінку Альянсу через таке амбіційне мірило, що приречене на провал, варто залишити зовнішнім критикам.

Ця стаття було вперше опубліковано у щоквартальному Інтернет-виданні "НАТО Ревю", яке ви можете знайти українською мовою за адресою: www.nato.int/review

Пропонуємо диски, на яких міститься англійська, українська та французька версії «Плану дій Україна – НАТО», «Довідника НАТО» та усіх чотирьох випусків часопису «НАТО Ревю» за 2002 рік.

«НАТО сьогодні» – це докладний путівник до НАТО та його політики і заходів, призначений для широкого загалу читачів.

«Хроніка НАТО» (NATO Update) – це щотижневє електронне видання, яке публікується на веб-сторінці НАТО і має на меті у стислому вигляді висвітлювати події та заходи, що відбуваються в НАТО.

Українську версію ви можете знайти за адресою:

<http://www.nato.int/docu/update/index.htm>

Новини НАТО – це щоквартальне видання, яке має на меті висвітлювати перебіг співробітництва між Україною та НАТО паралельно з актуальними темами НАТО. Статті, що тут друкуються, не обов'язково представляють офіційну позицію або політику НАТО загалом або урядів окремих країн-членів.

Редактор: Вікі Нільсен, факс: + 32 2 707 4579

Видається: Відділом інформації та преси штаб-квартири НАТО, В-1110, Брюссель, Бельгія

© НАТО